

G eandewei

Tijd is geld, maar
is geld ook tijd?

Het slechte simpelweg verbieden
is geen oplossing

De zwervende
evangelist

Vader, vergeef het hun, want ze weten
niet wat ze doen (Lucas 23:34)

Protestantse
Kerk

Column Tettie Stiemsma

Tsjerke yn
de eftertún

Sa no en dan komme der oantinkens oan pake en beppe by my nei boppe. In jierdei, in stjerdei mar soms ek as ik wat rûk. Terpentine en ferve, it kin my hielendal werombringe nei de tiid dat ik útfanhûze by pake en beppe. De skilderswinkel, de kwasten yn de amers, de ljedders ûnder de ferve-spatten. De touter dy't yn dy winkel hong en dêr't we al touterjend ferskes songen. *Poupee de cire poupee de son*. Ik snapte neat fan it Frânsk mar it wie op de radio, en sa'n moaie melody. Ik wie sân. Pake en beppe hiene ek in alkoof. In lúkse bedstee mei in lytse romte derfoar. Wat in sillichheid om dêr ûnderstoppe te wurden troch beppe. De dimmene lûden yn de keamer opheine en je sa hearlik feilich en ûnbesoarge fiele. By pake en beppe boppe op de sliepkeamer koene we troch de ruten yn de grifformearde tsjerke sjen. It moaiste wie fansels op snein, seachst dan yn in folle tsjerke. Thús moast ik twa kear hinne mar by beppe mocht ik soms útsliepe, krige ik cake foar moarnsiten en waard ik wakker fluite troch de kanarje. De tsjerke stie by pake en beppe yn de eftertún. Alleast de saneamde 'nije ein' fan tsjerke. Yn de oarloch wie der in stik oarboud omdat it gebou te lyts waard. De tún wie dêrtroch aardich ynkoarte en it útsicht raar bedoarn. Mar ja, pake wie húskilder, hie klanten en doarst net heal nee te sizzen. Beppe stoar yn 1988 en pake yn 1997. Se leine op de dei fan begraffenis foar de lêste kear yn harren eigen eftertún.

No binne we 2020 en de tsjerke wurdt ferkocht. De nije ein is tenein. Eartiids boud foar in te koart oan plakken no fan de hân dien om in tekoart oan minsken. De kosten wurde te heech, de tsjerke te leech. It binne stiennen mar wol mei histoarje. In hillige histoarje. It tij is ûnkearber. Miskien wurdt de tsjerke wer tún mar de gesangen sille dêrfan út net wer opstige. Der is in wer in Bibelsk haadstik ôfsluten. En dêr is net in wurd Frânsk by.

Meditatie Tijd is geld, maar is geld ook tijd?

'Een psalm, een lied, op de sabbatdag' (Ps 92:1)

door Wiebe Feddema

Psalm 92 heeft als opschrift: 'Een psalm, een lied, op de sabbatdag.' Sabbat is een dag van ophouden, het neerleggen van je werk. Ik wil met jullie nadenken wat dat voor ons kan inhouden en waarom dat goed voor ons is.

'Tijd is geld'. Dat is in drie woorden uitgedrukt waar het om lijkt te gaan in de samenleving. Prestatie en productie. Maar de laatste jaren lijkt ons dat steeds meer te kosten. Het geloof in de maakbaarheid en het productief willen zijn leidt tot emotionele uitputting, overmatige stress en burn-outs.

Tijd is geld. Maar is geld ook tijd?

Met meer geld, krijgen we niet meer tijd, hoogstens meer bezit.

We hebben allemaal 24 uren in een dag en zeven dagen in een week. We hebben moeite met tijd, je kan tijd maar één keer gebruiken. Dus willen we het goed besteden. De sabbat is Gods manier om zijn volk vrienden te laten worden met tijd. Psalm 92 is de enige Psalm waarin de sabbat genoemd wordt. In de oude berijming begint de psalm met: 'Laat ons de rustdag wijden'. Waarom een rustdag? Om bij te komen? Ja, ook. Maar in de Psalm gaat het vooral om God te loven, om je te verwonderen over zijn werken en zijn verlossingswerk.

mensen onderling. Het sabbatsgebod gaat over beide: omgang met God en omgaan met elkaar. En het gaat ook over omgaan met tijd. Is dat niet net wat we nodig hebben? Een lege dag in de agenda en lege handen. Een dag overgeleverd worden aan de tijd, zonder gereedschap om te werken. Dat voelt leeg en ongemakkelijk. Maar is dat soms niet nodig? Even ophouden, onthechten van geld en economie, presteren en productiviteit? De dag niet wijden aan jezelf, maar aan je Schepper?

Je even terug trekken uit de wereld in de kerk, samen met anderen. Dan ontdek je opnieuw: God is er, ik ben er en er zijn mensen om me heen. En vandaag wordt er geen productiviteit of prestatie van mij verwacht. Een dag die je krijgt zodat je mag leven in dat wat God geeft: de schepping waarin we mogen werken en de verlossing van waaruit we mogen leven.

Rust

Wij vieren de zondag als rustdag. Als we die dag wijden, sluiten we aan bij de sabbat. Maar daar komt bij dat we de opstanding van Jezus gedenken, zondag is elke week paasfeest. We zijn verlost van zonden, en in die dag mogen we ook vooruitkijken naar de dag dat we voor goed mogen ingaan in Gods rust. Laat ons de rustdag wijden: door God lof te zingen. Te zijn met God, met onszelf en met elkaar, zonder prestatiedruk en productie. Laten we de week beginnen met rust, dat je je werk mag doen vanuit die rust. Dat dat de toon zet voor de week die volgt!

Wiebe Feddema is kerkelijk werker van de Protestantse Gemeente Hantum c.a.

Motivaties

De Sabbat is één van de verbondsteken. De motivaties voor de sabbat zijn: dat God de Schepper is (Exodus 20) en dat Hij de bevrijder is uit de slavernij in Egypte (Deut. 5). Het sabbatsgebod is een schakelgebod in de tien geboden. Het staat er als vierde gebod, ná de geboden over de relatie tussen God en mens, en vóór de geboden over de relatie tussen

Bij de schilderijen op voor- en achterpagina

Kunstenaar Jan Kooistra maakte zeven schilderijen naar aanleiding van de zeven zinnen die Jezus sprak aan het kruis. In de aanloop naar Pasen drukt *Geandewei* de serie *Seven Words* af op de voor- en achterpagina. Als u één van de werken scant met de *Geandewei*-app, komt u bij een video die Kooistra erbij liet maken. De originele schilderijen zijn 100 bij 150 cm groot. U kunt ze zien in zijn galerie aan Diepswal 3 in Dokkum. www.jan-kooistra.nl

Leesooster

Week 11, 8 t/m 14 maart

zondag Matteüs 7:24-8:1
maandag Prediker 1:1-11
dinsdag Prediker 1:12-2:11
woensdag Prediker 2:12-26
donderdag Prediker 3:1-15
vrijdag Prediker 3:16-4:3
zaterdag Prediker 4:4-16

Week 12, 15 t/m 21 maart

zondag Prediker 4:17-5:8
maandag Prediker 5:9-19
dinsdag Prediker 6:1-12
woensdag Prediker 7:1-14
donderdag Prediker 7:15-29
vrijdag Prediker 8:1-9
zaterdag Prediker 8:10-17

De mensheid verdraagt weinig werkelijkheid

'De mensheid verdraagt maar weinig werkelijkheid.' Dit is een regel van de dichter T.S.Eliot. De filosoof Charles Taylor citeert deze regel aan het slot van zijn boek over secularisatie, *Een seculiere tijd*.
door Berend Kamphuis

Onlangs werd het rapport gepubliceerd van de commissie die onderzoek deed naar 'voltooid leven'. De vragen, verlangens en behoeften van de mensen om wie het gaat, blijken erg complex te zijn. Soms is de doodswens er wel, soms ook niet. Verrassend hoog is het aantal laagopgeleiden, bij wie andere -bijvoorbeeld financiële - problemen een rol lijken te spelen.

De meeste reacties op het rapport waren daarom behoedzaam. Lid van de Tweede Kamer Pia Dijkstra (D66) reageerde anders. Dagblad *Trouw* citeert haar als ze spreekt over de groep 75-plussers: 'Dat hun doodswens complex is, is logisch, en bleek ook al uit onderzoek (...) Daarom stelt D66 ook voor om levenseindebegeleiders een belangrijke rol te geven. Die zijn er juist om die ambivalentie eruit te halen.' (*Trouw*, 31 januari 2020)

Doorzichtig

Het is een opvallende opvatting. Niet de werkelijkheid zoals die zich *voordoet* is leidend, maar de werkelijkheid zoals die *idealiter gezien* wordt. De menselijke werkelijkheid moet doorzichtig, transparant, helder en duidelijk, inzichtelijk zijn. Anders is ze niet hanteerbaar.

Maar heel vaak is de menselijke werkelijkheid zo niet, althans niet de werkelijkheid zoals ik die ervaar. Een diepe wens blijkt later een vergissing, een jong gekoesterde ambitie blijkt een luchtspiegeling, een verondersteld talent blijkt middelmatig, een stugge buurman ontpopt zich in een kritische situatie als een stille, hulpvaardige naaste.

De tijd doet zijn werk. Bijna elk inzicht, bijna elke zekerheid wordt later ingehaald door een breder, dieper, hopelijk helderder weten. Dat proces houdt nooit op en het steekt dieper dan kennis of inzicht. *'Het goede dat ik wil, dat doe ik niet, maar het verkeerde dat ik niet wil,*

dat doe ik.', schrijft Paulus. De godsdienstfilosoof Henk Vroom schrijft hierover: 'Hij spreekt niet iemand die maar niet wil degen, maar iemand die in moreel opzicht er is gekomen en de diepte van goed en kwaad in de mens heeft leren zien.' Hij stelt daarom 'dat de religieuze dimensie van het bestaan verder reikt dan de morele.'

We zijn ambivalent

Mensen zijn tussenwezens, ze zijn wezenlijk ambivalent. D66 ziet - in naam van de menselijke autonomie - het liefst deze ambivalentie opgeheven. Maar ontnemen we mensen dan juist niet wat hen menselijk maakt? Verdragen we dan niet te weinig werkelijkheid? Het is heel verleidelijk om delen van de menselijke werkelijkheid buiten haken te plaatsen. Ons leven lijkt hanteerbaar te worden door de ambivalentie eruit te halen. Maar hoe menselijk is het leven dan?

Het gebeurt ook op andere terreinen, in naam van andere maatschappelijke opgaven en idealen dan die van de menselijke autonomie. Er is een onafzienbare reeks actieplannen, initiatieven, coalities, geboden en verboden om wat als kwaad gezien wordt (en meestal ook is) uit te bannen. Vuurwerk, racisme, dik zijn, fluiten en sissen naar vrouwen, drugs, pesten op school en in het verpleegtehuis, extremisme, niet bewegen, roken, en ook de beschrijving van de gouden koets, het is verkeerd, het mag er niet zijn.

'Het mag er niet zijn'

Wie zal bestrijden dat dit allemaal bedenkelijke gedachten, gewoontes en handelingen zijn? Dat zijn ze. Maar ik vind het opvallend dat we - als samenleving die zichzelf als bevrijd ziet van achterhaalde religieuze opvattingen en van knellende instituties - niet verder komen dan de gedachte 'het mag er niet

zijn, dus moeten we het uitbannen'.

Soms wordt nog de vraag gesteld naar oorzaken van al het verkeerde, maar die route brengt ons uiteindelijk niet veel verder. Denk alleen maar aan de aanslagplegers van 11 september 2001, hoogopgeleide en welvarende jonge mannen. Het is misschien vruchtbaarder om de vraag te stellen hoe het komt dat zoveel dat nu als slecht wordt gezien, zo lang als normaal en goed werd gezien. En om stil te staan bij de vraag wat het verkeerde mensen te bieden heeft en had, want dat heeft het in veel gevallen.

Wie kent niet de verleiding om kwaad te spreken, om die ene borrel te veel toch te nemen? Wie kent niet de excuses van zelfbedrog om toe te geven aan het verkeerde? Die kant van de menselijke werkelijkheid verdwijnt uit beeld. Anders moeten we de gedachte opgeven dat al het verkeerde uit te roeien is. Maar is het uit te roeien? Het is misschien eerlijker, realistischer om onder ogen te zien wat het mensen - blijkbaar - te bieden heeft. In naam van de menselijke autonomie en in naam van het uitbannen van het verkeerde worden belangrijke kanten van de menselijke werkelijkheid buiten haken geplaatst, niet gezien of ontkend. *'De mensheid verdraagt maar weinig werkelijkheid.'*

Beproefde traditie

De christelijke traditie wordt door velen als achterhaald beschouwd, als vrome fantasie. We zouden ook kunnen zeggen dat ze een beproefde traditie is: ze heeft nog steeds iets te zeggen, juist omdat ze geen uithoek of schaduw van onze menselijke werkelijkheid niet ziet of kent. Ze helpt ons om ons te verhouden tot de hele, soms glorieuze en soms gruwelijke menselijke werkelijkheid. Ze helpt ons om realistisch(er), eerlijk(er), mild(er) te zijn. Dat is te verkiezen boven de verleiding van de ontken-

Er is een onafzienbare reeks actieplannen, initiatieven, coalities, geboden en verboden om wat als kwaad gezien wordt (en meestal ook is) uit te bannen.

Diversen

'Zingend naar de Zondag' dit keer met Choir4Hope

Op zaterdagavond 28 maart komt het 150 leden tellende koor Choir4Hope uit Barneveld e.o. naar Damwâld om mee te werken aan Zingend naar de Zondag.

Het koor kreeg grote bekendheid door deelname aan *Hollands Got Talent* en optredens in *Nederland Zingt* van de EO. Het koor, opgericht in 2014 op initiatief van dirigent Peter Overduin, zingt steevast voor goede doelen. In dit geval gaat de opbrengst van het optreden naar het Prinses Máxima Centrum waar kinderkanker wordt behandeld en bestudeerd. Het koor zingt bekende liederen zoals *Hoog boven alle vragen* op de melodie van *You raise me up* en *Glory Glory Hallelujah*. Solisten zijn Sierk Krol (bariton) en Annelies Schep (sopraan), organist is Hugo van der Meij uit Katwijk. Hij begeleidt ook de samen-zang die er deze avond volop is. De presentatie is in handen van Jan van der Meer uit Oosternijkerk. De avond begint om 19.30 uur, de toegang is gratis, maar neem wel wat geld mee om te doneren!

Symposium over 'Verwardheid op straat' van Talma Sionsberg

Op 22 april houdt de Stichting Interkerkelijk Platform Talma Sionsberg een symposium met als thema 'Verwardheid op straat'. Bijna dagelijks is de politie in de weer met mensen die een verwarde indruk maken. Het aantal meldingen stijgt de laatste jaren sterk. Het zijn lang niet altijd mensen met een psychiatrische aandoening maar vaak ook normaal functionerende mensen die soms zomaar de kluts kwijt kunnen zijn of op een gegeven moment door omstandigheden de grip op hun leven dreigen te verliezen. Mensen bezwijken soms onder de eisen van de moderne maatschappij. Veelal is de oorzaak een combinatie van diverse factoren en kan overlast of erger het gevolg zijn. Voor het Interkerkelijk Platform redenen genoeg om een breed symposium te beleggen. Sprekers zijn mw. B. zomer van het Leger des Heils uit Groningen, samen met een ervaringsdeskundige, manager W. de Hoop en beeldend therapeut mw. D. van der Ziel van christelijke GGZ In de Bres uit Drachten, Feike Kooistra, hoofdcoördinator van het Lichtpunt in Kollumerzwaag en W. Kanis, voormalig districtschef politie IJssel-land (Zwolle). Na de pauze is er een forum-discussie met de sprekers, waarbij ook vragen gesteld mogen worden vanuit het publiek. Pannelieder is ds. C.A. Van der Wekken, voorzitter van de Commissie Kerk en Waadwente. De bijeenkomst begint om 19.30 uur in de grote zaal van de Waadwente, Birdaarderstraatweg 68 (hoofdingang achterzijde) in Dokkum. Toegang gratis.

Byldspraak - Willem Wilstra Biddei

Wy binne grutbrocht mei de titel 'Biddag voor gewas en arbeid' foar de 2de woansdei yn maart. Op Urk en yn guon oare fiskershavens komt der noch 'en visserij' achteroan.

Eins tocht ik, dat wy alles wol ûnder arbeid 'beflappe' kinne, mar sjoch: dêr trof ik by in supermerk dizze man, mei in bolderkarre, ôfladen mei fan alles. Boppeop oan in stange in pear buordsjes fan wyt keunststof - it liken wol breaplanken - mei in pear bibelteksten.

Hy kaam der earlik foar út, dat er in swalker wie mei opsetsin en elke nacht in oar plakje socht. Hy wie no dus yn Drachten, mar hie ek al yn Grins en Ljouwert west.

Op myn fraach, hoe't syn namme wie, gnyse er wat en sei hiel heimsinnich, 'de njoggetsjinde en dan de twadde letter fan it alfabet (dus S-B) en dan 'Sjaloom'.'

En wat syn missy dan wol wie?

Hy wol útfrage, dat wy respekt foar God ús Skepper hawwe moatte. En dat wy bidde moatte foar de kristenen dy't ferfolge wurde omwille fan harren leuwe en gjin plak hawwe meie om byelkoar te kommen om te bidden. Hy neamde bygelyks Noard-Korea. Ik mocht in foto meitsje en it ferhaal yn *Geandewe* publisearje.

Foar ús dus in tip foar de Biddei.

Tank swalker, Sjaloom.

Ontdekkingsreis in de wereld van kinderbijbels (3) Kinderbijbels voor doeners

Voor de derde keer neem ik u en jou in deze rubriek mee in de wereld van de kinderbijbels. De eerste keer ging het over de zogenoemde *Babybijbel*. De vorige keer over de noodzaak van inkleuring van kinderbijbels. Nu wil ik het hebben over kinderbijbels voor doeners.

door Peter Smilde

Vanouds draait het in kinderbijbels om luisteren en kijken. Veel kinderen vinden dat heerlijk, maar er zijn ook kinderen die niet graag luisteren en kijken. Zij vinden boeken saai. Het zijn doeners en leren het meeste door te doen en te experimenteren. Het aardige is dat er ook kinderbijbels op de markt gekomen zijn voor deze doelgroep.

Samenleesbijbel

Neem bijvoorbeeld de *Samenleesbijbel* (Nederlands Bijbelgenootschap en Royal Jongbloed). Hij wordt in de bovenbouw van basisscholen veel gebruikt. In feite is het de volledige *Bijbel in Gewone Taal*, een vertaling dus zonder moeilijke woorden. Maar tussen de bijbelteksten in staan behalve verklaringen en vragen ook verwerkingsopdrachten. Die zijn bedoeld voor de doe-kinderen. Na het scheppingsverhaal krijgen kinderen bijvoorbeeld de opdracht om een kunstwerkje te maken van takken, bladeren, veertjes, schelpen en ander materiaal uit de natuur. Door een kunstwerk te maken leren kinderen begrijpen dat onze God een echte schepper-kunstenaar is.

Doe maar mee Bijbel

Een ander voorbeeld is de *Doe maar mee Bijbel* (door Rob Hartman, Ark). Deze bijbel is bedoeld voor jonge kinderen tot vier jaar. Ze worden uitgedaagd om tijdens het voorlezen van het bijbelverhaal bewegingen en geluiden te maken.

Bij het verhaal van het verloren schaap gaat het zo:

*Een herder had honderd schapen. (zeg: bèèè)
Maar één schaap dwaalde af. (blaas: ik ben verdwaald)*

De herder liet de andere schapen achter (zwaai met je hand).

Ik denk dat deze kinderbijbel voor sommige doe-kinderen een uitkomst is.

Lees je mee bijbel

Dan heb je ook nog de *Lees je mee bijbel* (Ark). Kinderen kunnen in deze bijbel zelf meelezen, ook al kunnen ze nog niet lezen. Op de linkerbladzijde van het verhaal van de Ark van Noach zijn bijvoorbeeld zes afbeeldingen te zien, van regen, overstroming, dier, ark, Noach en regenboog. Op de rechterzijde staat het verhaal afgedrukt met de plaatjes ertussendoor die op de vorige pagina uitgelegd zijn. Voorbeeld: *God stuurde een [plaatje overstroming] om het kwaad weg te doen. [Plaatje Noach] hield erg van God, dus zei God 'Bouw een [plaatje ark].... Zo kan het kind actief meelesen.*

Al langer zijn er kinderbijbels die hun verhalen steeds afsluiten met een vraag of een gebed. Het is dus duidelijk een trend om kinderen niet alleen te laten participeren met hun oren en hun ogen, maar ook met hun handen, stem, hart en verstand.

De volgende keer wil ik het hebben over u en jou als ouders of grootouders: wannéér lees ik met mijn kinderen of kleinkinderen uit de kinderbijbel? Kijk intussen ook eens naar www.kinderbijbels.nl

Geloofsgetuige

Anne Frank

'O, het is treurig, heel treurig, dat weer voor de zoveelste maal de oude wijsheid bevestigd is: wat één christen doet, moet hijzelf verantwoorden, wat één jood doet, valt op alle joden terug'

* 12 juni 1929, Frankfurt am Main
† februari 1945, Bergen-Belsen

De Nederlandse vestiging van Opekta, geleermiddel voor jam, werd in 1933 door Otto Frank opgericht in Amsterdam. In 1940 verhuisde het bedrijf naar Prinsengracht 263. Hier dook het gezin Frank in juli 1942 onder. Ze wisten het. Anne schreef op 9 oktober 1942 in haar dagboek. 'Wij nemen aan dat de meesten vermoord worden. De Engelse radio spreekt van vergassing, misschien is dat wel de vlugste sterfmethod. (...) De heren Duitsers zijn niet zuinig met hun straffen.'

Otto overleefde als enige van zijn gezin de concentratiekampen. Hij zorgde voor de uitgave van het dagboek van zijn dochter Anne. Bij de verraderlijke arrestatie van de onderduikers waren de papieren gelukkig achtergebleven en opgeborgen. Met talloze vertalingen van *Het Achterhuis* en opvoeringen als toneelstuk of musical werd Anne beeldbepalend voor de slachtoffers van de Jodenvervolgung.

Er werd veel gelezen in het Achterhuis. Het versnelde de ontwikkeling van de 'bakvis' die ervan droomde als schrijfster bekend te worden. Wat een open geest! Ze demoniseerde de Duitsers niet en idealiseerde de Joden niet. Ze was Oranjegezind en vond dat er maar veel goede mensen in Nederland waren. Ze kon er niet bij dat antisemitisme ook vat kreeg op Nederlanders.

Met haar vader deelde ze een milde vorm van godsdienst. Op haar eerste Sinterklaas (1942) kreeg ze van hem een kinderbijbel mét verhalen uit het Nieuwe Testament. Het deed haar pijn dat haar vriendje Peter niet om godsdienst gaf en vloekte. Ze schreef: 'Mensen die een godsdienst hebben, mogen blij zijn, want het is niet iedereen gegeven aan bovenaardse dingen te geloven. Het is niet eens nodig bang te zijn voor straffen na de dood; het vagevuur, de hel en de hemel zijn dingen die velen niet aan kunnen nemen, maar toch houdt de een of andere godsdienst, welke het is doet niets ter zake, de mens op het goede pad. Het is geen angst voor God, maar het hooghouden van eigen eer en geweten. Hoe mooi en goed zouden alle mensen zijn, als ze elke avond voor het inslapen zich de gebeurtenissen van de hele dag voor de ogen riepen en dan precies zouden nagaan, wat goed en slecht geweest is aan hun eigen optreden.'

Harmen Jansen

De wand met kinderbijbels in de Evangelische Boekwinkel in Drachten Foto: Willem Wilstra

Expect Onderweg met studenten

Op de campus van de NHL Stenden hogeschool te Leeuwarden staat een gerenoveerde molen met de oude naam 'De Eendragt'. Deze molen vormt een 'levensbeschouwelijk platform'. Vanuit de kerken is daar ook Expect gevestigd. De studentenpastor verbonden aan Expect is er dagelijks aanwezig.

door Rein Veenboer

Eendracht

Een land, een leger, een bedrijf moet een eenheid vormen, anders verlies het de strijd. Maar streven naar eenheid kan ook verworpen tot een kwalijk machtsstreven. Jouw belang tegenover dat van de ander plaatsen: ons land tegenover een ander land, gelovigen tegenover niet-gelovigen, wij tegenover de anderen: is dat wat we willen?

Elke dag lopen er duizenden studenten en medewerkers rond op de hogeschool. Tientallen nationaliteiten, verschillende godsdiensten en levensovertuigingen, allerlei beroepsperspectieven, een grote verscheidenheid aan levenservaringen. Grote verschillen... en toch vorm je met elkaar een gemeenschap.

In de molen bevindt zich een grote zaal met de naam 'Ubuntu'. De term verwijst naar het Zuid-Afrika van na de Apartheid. Ubuntu is een Afrikaanse filosofie die kort wordt samengevat in de woorden: 'Ik ben omdat wij zijn'. Wij zijn gemeenschapswezens - en die innige band met de gemeenschap zit in ons DNA. Door en met anderen word je jezelf. Ubuntu leert ons dat echte eendracht aan veelkleurigheid alle ruimte biedt. Vandaar Nelson Mandela's droom van Zuid-Afrika als regenboognatie. Vandaar al die bijeenkomsten van de Waarheid en Verzoeningscommissies onder leiding van Desmond Tutu om het kwaad van het verleden te verwerken en zo samen een nieuwe tijd in te gaan.

Onderwijsactiviteiten

Expect verzorgt al vele jaren de cursus *Misdaad en straf, mens en maatschappij* over de vraag hoe om te gaan met het kwaad in onze samenleving. Die vraag is lastig. Het gaat soms om afschuwelijke misdrijven en dan

lijkt alleen medeleven met het slachtoffer gepast. Maar ook de dader is een mens en dat mag niet vergeten worden.

De rechtsstaat is er niet alleen om het voor slachtoffers op te nemen. In de rechtszaal en in de gevangenis hoor je ook de dader als mens te respecteren. Straffen en vergelding zijn stevige woorden, maar toch vallen steeds vaker ook woorden als vergeving en verzoening.

In Leeuwarden vormen studenten een internationaal gezelschap met tientallen nationaliteiten. Bovendien gaan vele Nederlandse studenten enkele maanden voor hun opleiding naar het buitenland. De NHL Stenden hogeschool heeft ook vestigingen in Thailand, Indonesië (Bali), Qatar en Zuid-Afrika. Wereldwijd onderhouden mensen contacten met elkaar en vormen over grenzen heen een gemeenschap.

Rondom de Universele Verklaring van de Rechten van de mens is een taal gevormd met grondwoorden als menswaardigheid, gelijkwaardigheid, medemenselijkheid, verantwoordelijkheid, vrijheid, verzoening, rechtvaardigheid, democratie, duurzaamheid. Deze taal is een wapen tegen onmenselijkheid, haat, wraakzucht, oorlog en vernietiging van de natuur. Studenten willen ook verantwoordelijkheid dragen voor een betere wereld. Dat blijkt ook uit gesprekken bij de cursus *Global ethics (wereldethiek) en mensenrechten* die door Expect wordt aangeboden.

Ethisch leiderschap

Op dit moment zijn we vanuit Expect bezig om samen met de hogeschool een minor (met 420 studie-uren) op te zetten over ethisch leiderschap. Daarin gaat de student in op de vraag wat zijn eigen moreel kompas - anders

gezegd zijn geweten - hem zegt. Vervolgens komt de vraag op wat in een bedrijf of organisatie - en nog breder: in de samenleving - kan en mag.

Reizen

Een bijzondere ervaring is met elkaar op reis gaan. Expect organiseerde de afgelopen jaren reizen naar o.m. Praag, Berlijn, Hamburg, Dresden, Krakau. Vaak werden ook voormalige concentratiekampen bezocht, een confrontatie met een verleden dat niet vergeten mag worden.

Persoonlijk

Naast onderwijsactiviteiten blijft ook de persoon van de student altijd in beeld. Tijdens of na de lessen kunnen gesprekken persoonlijk zijn, maar er zijn ook gesprekken over rouwen en verlies. Iemand die je lief is door de dood verliezen, grijpt je zeer aan. De studie lukt niet altijd, je doet met anderen mee en toch ben je er niet helemaal bij. Gesprekken helpen dan om het verlies een plaats te geven in je bestaan.

Kerk en hoger onderwijs

Het is goed om als kerk bij elkaar te komen in de eigen gewijde ruimte van een kerkgebouw, maar dat is niet genoeg. De buitenwereld is ook de leefwereld van de kerk. Binnen het hoger onderwijs is een jonge generatie bezig zich op te maken voor de toekomst. Het is een uitdaging om bij hen te zijn en met hen in gesprek te komen en te blijven. Een uitdaging die we als kerk niet uit de weg moeten gaan.

Rein Veenboer is studentenpastor in Leeuwarden
www.expect-leeuwarden.nl

Bezoek met studenten aan Auschwitz: het verleden mag niet vergeten worden. Foto: Expect

Paasgroeten voor gevangenen Actie iets anders dan anders

De paasgroetenactie is een begrip in protestantse gemeenten. Ook in de Veertigdagentijd 2020 organiseren de Protestantse Kerk en Kerk in Actie deze actie om gedetineerden in Nederland en Nederlanders die in het buitenland gevangen zitten een bemoedigende groet te sturen met Pasen. Dit jaar is de werkwijze wel iets anders dan in voorgaande jaren.

Ieder jaar worden vanuit het hele land tienduizenden paaskaarten naar gevangenen gestuurd. Zo'n paasgroet doet goed. „Gevangenen realiseren zich dat er aan hen gedacht wordt en dat er mensen zijn die zich inleven in hun situatie,” aldus Trinus Hoekstra, die vanuit de Protestantse Kerk betrokken is bij de paasgroetenactie.

Omzien naar gevangenen

Gerry van Wijngaarden, samen met Jeannette de Groot coördinator van de actie, beaamt dit. Ze bezoekt regelmatig gedetineerden en merkt hoe belangrijk het contact met de buitenwereld voor hen is. „Post ontvangen is voor gevangenen een van de weinige verbindingen met 'buiten'. „Het is belangrijk dat 'buiten' naar 'binnen' komt, het is de verbindinglijn van de kerk van Christus. Jezus zelf gaf ons de opdracht om om te zien naar gevangenen.”

Thema Veertigdagentijd

De afbeelding op de paasgroetenkaart wordt onder leiding van een justitiepredikant door gevangenen zelf ontworpen. Aan de hand van het thema van de veertigdagentijd campagne van Kerk in Actie, 'Sta op', werd een kruis van takken gemaakt, met als tekst: *Opstandig hout. Pasen, verhaal van de Levende!*

Bij de paaskaart ontvangen gedetineerden een extra kaart met postzegel om zelf naar iemand te sturen. Daar wordt altijd dankbaar gebruik van gemaakt. „Een man was zo blij met zijn kaart, hij had zijn familie nog niet kunnen bereiken en had geen geld voor een telefoonkaart. Hij had gebeden om een oplossing en de kaart voelde voor hem als gebedsverhoring.”

Paasgroetenkaarten bestellen

Ook dit jaar zijn er weer drie verschillende soorten kaarten:

- Dubbele Nederlandse kaarten voor gedetineerden in Nederland (bij deze paasgroetenkaart zit een tweede kaart die gedetineerden zelf naar iemand kunnen sturen)
- Enkele Engelse kaarten, voor gevangenen in Nederland waar Engelstalige gedetineerden verblijven
- Enkele Nederlandse kaarten, voor Nederlandse gedetineerden in het buitenland (deze kaarten ontvangt u gratis bij uw bestelling)

De paasgroetenkaarten kunnen in sets van tien stuks besteld worden via boekenwereld.com, de webshop van KokBoekencentrum. Bij elke bestelling ontvangt u gratis 10 kaarten voor Nederlanders in buitenlandse gevangenen.

Nieuw in 2020

Vorige jaren stuurden gemeenten of kerkgangers zelf de paaskaarten naar de gevangenen. Dat is dit jaar anders. Vanuit de penitentiaire inrichtingen kwam de vraag of dit niet anders georganiseerd kan worden. Waar de ene gevangenis overspoeld werd met kaarten, kreeg de andere er bijna geen.

Daarom is besloten dat dit jaar de gemeenten de paasgroetenkaarten, nadat gemeenteleden er een groet op hebben geschreven, verzamelen en in een envelop sturen naar het dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Utrecht. De kaarten worden daar gesorteerd en verdeeld over gevangenen en tbs-klinieken in Nederland en in het buitenland. Op deze manier krijgen zoveel mogelijk gedetineerden een paasgroet.

De verzending naar de penitentiaire inrichtingen komt voor rekening van de Protestantse Kerk. De paasgroetenkaarten kunnen tot uiterlijk 5 april 2020 worden gestuurd naar Protestantse Kerk in Nederland, t.a.v. Paasgroetenactie, Postbus 8504, 3503 RM Utrecht. protestantsekerk.nl/paasgroetenactie

Diversen

InSalvation met Exodus Tour naar Het Keerpunt Bolsward

De populaire Nederlandse moderne worshipband InSalvation komt op 19 april naar Bolsward met haar Exdous

Tour, vernoemd naar haar nieuwste album. Volgens de organisatie belooft het een avond te worden vol aanbidding en toerusting rondom de centrale metafoer van het nieuwe album: 'iedereen heeft een plek of situatie die achtergelaten kan worden om samen de toekomst tegemoet te treden die God voor hen heeft.' Tijdens het concert laat InSalvation niet alleen bekende songs horen, maar ook het nieuwe album. Het concert is bij Christelijke Gemeenschap Het Keerpunt, Burgemeester Praamsmalaan 35 en begint om 19.30 uur. Kaarten via www.eventsforchrist.nl/event/insalvation-exodus-tour-2020

Prof. dr. Edward van 't Slot spreekt in de Kuroskerk

Op vrijdag 20 maart verzorgt prof.dr. Edward van 't Slot (bijzonder hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Gronin-

gen namens de Confessionele Vereniging) een lezing over de actualiteit van het denken van Dietrich Bonhoeffer voor de kerk van vandaag. Hierbij gaat hij ook in op zijn onlangs verschenen boek *Zondig Dapper. Bonhoeffer over christelijk handelen* waarin hij die vragen aan de orde stelt. In dit jaar herdenken wij 75 jaar bevrijding en vrijheid. Het is eveneens 75 jaar geleden dat Dietrich Bonhoeffer op 9 april 1945 te Flossenbürg terecht werd gesteld door de nazi's. Zijn strijd tegen de nazi's en zijn denken over ons handelen spreken nog steeds aan en hebben blijvende actualiteit. De lezing wordt gehouden in de Kurioskerk, Juliana-laan 38 te Leeuwarden en is georganiseerd door de Confessionele Vereniging in Friesland. Vanaf 20.15 uur is de zaal open en om 20.30 uur begint de lezing.

Evensong in de Grote of Sint Martinuskerk van Dokkum

Op zondagavond 22 maart is er een Evensong in de Grote of St. Martinuskerk van Dokkum. Een Evensong is een vesper zoals die dagelijks gehouden wordt in de Anglicaanse kerk. Een speciaal gevormd vocaal ensemble Cantorell' o.l.v. Anne de Bruijn werkt mee aan het lezen en zingen van de teksten voor de vierde zondag in de 40 dagen. Aanvang: 19.30 uur.

Voorwaar Ik zeg u: Heden zult gij met
Mij in het paradijs zijn (Lukas 23:43)

Eerst goed luisteren
dan pas je stem verheffen

In datum yn in barak